

Г.В. Кравчук (Чернігівський державний технологічний університет, Україна)

М.В. Дубина (Чернігівський державний технологічний університет, Україна)

ВПЛИВ СИСТЕМИ ПАРАБАНКІВСЬКИХ ПОСЕРЕДНИКІВ НА РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

У статті проаналізовано основні форми впливу системи парабанківських посередників на розвиток національної економіки. Детально описано прямий та опосередкований вплив даної системи на подальший розвиток економіки країни.

Ключові слова: парабанківські посередники, прямий та опосередкований вплив, система, національна економіка.

Табл. 1. Рис. 2. Літ. 10.

А.В. Кравчук (Черниговский государственный
технологический университет, Украина)

М.В. Дубина (Черниговский государственный
технологический университет, Украина)

ВЛИЯНИЕ СИСТЕМЫ ПАРАБАНКОВСКИХ ПОСРЕДНИКОВ НА РАЗВИТИЕ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ

В статье проведен анализ основных форм влияния системы парабанковских посредников на развитие национальной экономики. Детально описано прямое и косвенное влияние данной системы на дальнейшее развитие экономики страны.

Ключевые слова: парабанковские посредники, прямое и косвенное влияние, система, национальная экономика.

A.V. Kravchuk (Chernihiv State Technological University, Ukraine)

M.V. Dubyna (Chernihiv State Technological University, Ukraine)

IMPACT OF PARABANKING INTERMEDIARIES ON NATIONAL ECONOMY DEVELOPMENT

The article carries out the analysis of major forms of influence of the parabanking intermediaries system upon the development of national economy. Direct and indirect effects of this system upon further development of the country's economy are described.

Keywords: parabanking intermediaries; direct and indirect effects; system; national economy.

Постановка проблеми. Подальший динамічний і стабільний розвиток національної економіки України насамперед пов'язаний з ефективно діючим фінансовим ринком у країні, на якому утворюються кредитний та інвестиційні ресурси, що є основою функціонування національного господарства.

Серед суб'єктів фінансового ринку важливу роль у формуванні фінансових ресурсів, окрім банківських установ, відіграють також парабанківські посередники, які здійснюють перерозподіл коштів між тими суб'єктами, що тимчасово мають їх надлишок, та тими, що мають в них потребу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Безпосередньо проблеми розвитку парабанківських посередників розглядаються у працях С.В. Герасимової [3], В.В. Корнєєва [6], В.Є. Реутова [7], А.Ю. Семенова [8], В.П. Ходаківської [9], І.О. Школьник [10] та інших. Дослідження цих вчених мають суттєве теоретичне і практичне значення для розробки заходів щодо подальшого розвитку системи парабанківських посередників.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Однак, незважаючи на значну кількість наукових праць у даній сфері, на сьогодні недостатньо вивченими залишаються питання впливу системи парабанківських посередників на розвиток національної економіки, також невивчені форми цього впливу.

Мета дослідження. Дослідження основних форм впливу системи парабанківських посередників на розвиток національної економіки.

Основні результати дослідження. Система парабанківських посередників – сукупність парабанківських посередників і зв'язків між ними, що взаємодіють із зовнішнім середовищем та мають спільну мету, яка полягає в акумулюванні тимчасово вільних коштів економічних суб'єктів і перетворенні їх у кредитні та інвестиційні ресурси.

Вплив даної системи на розвиток національної економіки можна розглядати у двох аспектах:

- 1) прямиий вплив;
- 2) опосередкований вплив.

Суть прямого впливу системи парабанківських посередників на розвиток національної економіки полягає в наданні парабанківськими посередниками сукупності різноманітних фінансових послуг, потребу в яких мають економічні суб'єкти. Надаючи певний спектр операцій, ці установи дають можливість як фізичним, так і юридичним особам використовувати свої тимчасово вільні кошти найбільш ефективним способом. Також при здійсненні даних операцій парабанківські посередники створюють інвестиційний ресурс системи парабанківських посередників, під якими слід розуміти обсяг сформованих фінансових інвестицій (капіталу), що утворився шляхом акумулювання тимчасово вільних коштів економічних суб'єктів і використовується для подальшого його спрямування на видачу кредитів і придбання корпоративних прав, цінних паперів, деривативів та інших фінансових інструментів. Таким чином, дана система формує основу розвитку національної економіки – внутрішній ресурс, або створює частину внутрішніх інвестицій, які є найбільш стабільними та надійними з точки зору розвитку національного господарства.

Саме тому створення інвестиційного ресурсу системи парабанківських посередників (СПП) є проявом безпосереднього впливу даної системи на розвиток національної економіки.

Обсяг інвестиційних ресурсів СПП протягом 2005–2010 рр. зростав і на кінець 2010 р. склав 160,04 млрд. грн., що на 137,32 млрд. грн. більше показника 2005 р. [1].

Наведені дані свідчать, що у 2010 р. спостерігалася тенденція щодо збільшення обсягів інвестиційних ресурсів фінансових компаній на 203,37% порівняно з попереднім періодом. Такий значний приріст пояснюється зростанням обсягів наданих фінансовими компаніями послуг факторингу, фінансових кредитів за рахунок власних коштів, надання гарантій і порук у 2010 р. порівняно з докризовим рівнем 2008 р., що свідчить про динамічний розвиток фінансових компаній і поступове подолання наслідків світової фінансової кризи.

Великі темпи приросту інвестиційних ресурсів (+57,01%) демонструють ломбарди, що обумовлюється збільшенням кількості даних видів фінансових

установ. Станом на 31.12.2010 до Державного реєстру фінансових установ внесено інформацію про 426 ломбардів, що на 53 установи (або на 14,2%) більше порівняно з відповідною датою 2009 р. (станом на 31.12.2009 – 373 ломбарди) [1]. Тенденція до зростання кількості ломбардів пов'язана насамперед із забезпеченням ними першочергових потреб громадян у грошових коштах.

Таблиця 1. Динаміка нарощенням інвестиційних ресурсів парабанківськими посередниками за 2008–2010 рр. [1]

Вид фінансової послуги	2008	2009	2010	Темпи приросту, %	
	млн грн			2009 / 2008	2010 / 2009
Фінансові компанії	3611,6	4026,4	12214,7	11,49	203,37
Ломбарди	2126,8	3505,0	5503,1	64,80	57,01
Кредитні спілки	5573,8	3907,3	3349,5	-29,90	-14,28
Інші кредитні установи	2901,0	1805,4	1408,4	-37,77	-21,99
Юридичні особи публічного права	2898,2	2561,7	2421,4	-11,61	-5,48
Недержавні пенсійні фонди	582,9	834,0	1125,4	43,08	34,94
Страхові компанії	24008,6	22150,3	25910,0	-7,74	16,97
Інститути спільного інвестування	63265,0	82540,93	108130,0	30,47	31,00
Всього	104967,9	121331,0	160010,0	15,59	31,88

Згідно з даними табл. 1, відбувається зниження абсолютних показників залучення інвестиційних ресурсів кредитними спілками (-14,28%) та іншими кредитними установами (-21,99%), що пояснюється зниженням платоспроможності позичальників.

У цілому, інші кредитні установи та фінансові установи – юридичні особи публічного права поступово і впевнено займають своє місце на ринку фінансових послуг. Динаміка основних показників діяльності свідчить про їхній розвиток і попит на фінансові послуги, які надаються зазначеними установами.

Загалом за період 2008–2010 рр. відбувається зростання інвестиційних ресурсів забезпечених парабанківськими посередниками на 15,59% порівняно з 2008 р. та на 31,88% порівняно з 2009 р., що свідчить про нарощення інвестиційного потенціалу всієї системи.

На рис. 1. наведена схема утворення парабанківськими посередниками інвестиційного ресурсу СПП у 2009–2010 роках. Найбільшу питому вагу у складі загальних інвестиційних ресурсів займають інвестиційні установи – 67,56%, страховий і кредитний сектори – 17,8% та 14,64% відповідно (рис. 1). У 2010 р. банківськими установами було надано кредитів на загальну суму 755,03 млрд. грн., з них 186,54 млрд. грн. фізичним особам, що у перерахунку на одну особу склало 16493,11 грн.

Наведені дані залучення та використання фінансових ресурсів банківськими установами свідчать про значний потенціал розвитку парабанківських посередників, оскільки поки що у ситуації непослідовної та законодавчо невизначеної діяльності зазначених установ фізичні та частково юридичні особи прагнуть вкладати свої тимчасово вільні кошти саме до банківських установ, діяльність яких є більш стабільною та прозорою. Саме тому існує необхідність розвитку парабанківських посередників в Україні, оскільки зазначені установи, на відміну від банків, мають змогу залучати кошти суб'єктів, надаючи фінансові послуги різнобічного характеру. Зрозуміло, що не всі громадяни ве-

дуть заощадливий спосіб життя і мають свої заощадження, однак саме послуги парабанківських посередників можуть зацікавити їх зберігати частину своїх доходів з метою використання у майбутньому. До таких послуг можна віднести страхування власного життя та своєї родини, здійснення накопичень для отримання підвищеної пенсії тощо.

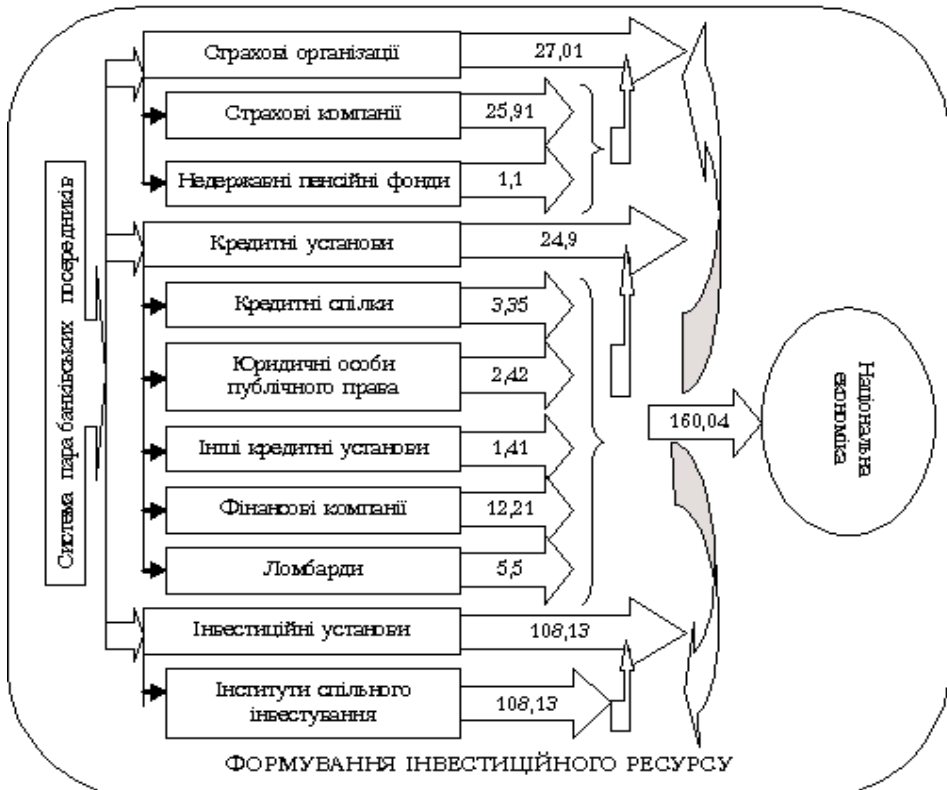

Рис. 1. Формування інвестиційного ресурсу системою парабанківських посередників у 2010 р., млн. грн., складено за даними [1]

Варто зазначити, що позитивний вплив СПП на розвиток економіки країни не обмежуються лише створенням інвестиційного ресурсу цієї системи. Хоча це і є головним інструментом її впливу, однак проведені дослідження показали, що існує також і опосередкований вплив. Така ситуація підвищує важливу роль СПП у майбутньому розвитку країни. Опосередкований вплив СПП проявляється у трьох основних аспектах: економічному, організаційному й операційному.

Суть економічного аспекту опосередкованого впливу СПП на розвиток економіки проявляється в тому, що:

1. Створюється додатковий дохід фізичним та юридичним особам, тому що окремі парабанківські посередники (кредитні спілки, компанії страхування життя, ІСІ тощо) акумулюють тимчасово вільні кошти економічних агентів на основі принципу платності, суть якого полягає у поверненні раніше залучених коштів з визначеним прибутком, що підвищує рівень доходів економічних

суб'єктів, збільшує рівень платоспроможного попиту та позитивно впливає на розвиток фінансового ринку.

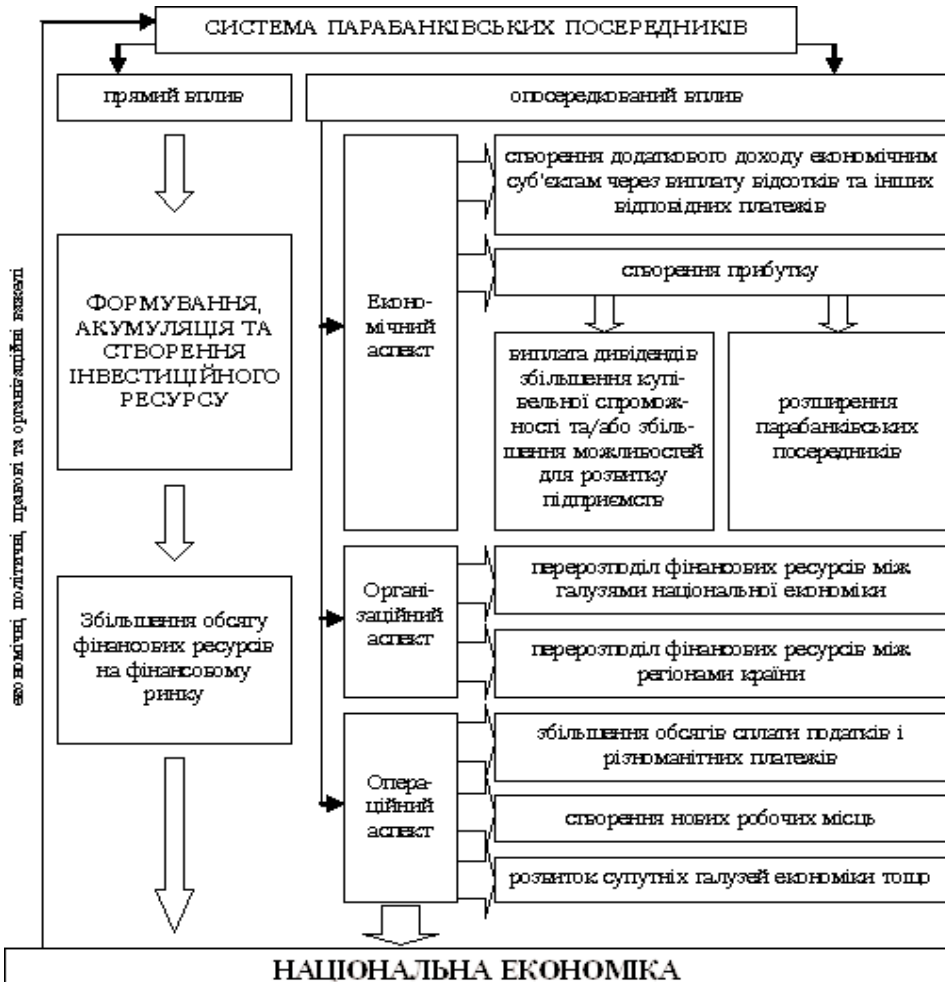

Рис. 2. Комплексний вплив СПП на розвиток економіки, авторська розробка

2. Частина прибутку парабанківських посередників, отриманого від здійснення діяльності цими установами, також спрямовується на виплату дивідендів засновникам, що, у свою чергу, призводить до зростання доходів громадян, якщо засновниками виступали фізичні особи, або збільшення інвестицій, які надійшли до підприємств, організацій та інших установ, якщо засновниками є юридичні особи. У свою чергу, зростання доходів громадян призводить до збільшення їхньої купівельної спроможності і, як наслідок, до підвищення рівня споживання. Збільшення тимчасово вільних ресурсів підприємств, установ та організацій призводить до зростання їх прибутку, що може бути основою розвитку самого підприємства і збільшення обсягів виробництва. Крім того, виплачений у вигляді дивідендів своїм клієнтам або створений інвести-

ційний ресурс може бути використаний для спрямування коштів на фінансовий ринок.

3. Частина прибутку парабанківських посередників використовується для розвитку бізнесу шляхом розбудови власної філійної мережі та збільшення кількості надаваних послуг, що призводить до зростання кількості робочих місць, відрахувань до бюджетів всіх рівнів тощо (рис. 2).

На рис. 2 представлена схема впливу системи парабанківських посередників на національну економіку. Суть організаційного аспекту опосередкованого впливу СПП на розвиток економіки проявляється в:

1) збільшенні обсягів сплати податків і зборів до державного та місцевих бюджетів;

2) збільшенні обсягів відрахувань до соціальних фондів;

3) надходженні коштів від оплати ліцензій і різноманітних дозволів на здійснення окремих видів операцій, що збільшують надходження до державного бюджету;

4) створенні нових робочих місць і, як наслідок, зменшенні рівня безробіття;

5) підтримці та фінансуванні різних соціальних акцій і проектів;

6) здійсненні підготовки та перепідготовки кадрів з метою збільшення рівня освіти своїх працівників;

7) впливі на розвиток інших галузей і сфер національної економіки через придбання необхідних для ведення бізнесу товарів і послуг (купівля меблів, комп'ютерної техніки, канцелярських товарів тощо; оренда приміщень, виготовлення рекламної продукції тощо).

Операційний аспект опосередкованого впливу СПП на розвиток економіки полягає у здійсненні цими установами безпосередньо своєї діяльності і проявляється у:

1) здатності СПП здійснювати перерозподіл фінансових ресурсів між різними галузями й секторами економіки та спрямовувати їх у ті сфери, де їх використання найбільш ефективно;

2) здійсненні перерозподілу фінансових ресурсів між різними регіонами країни, що дає змогу використовувати відповідні кошти більш ефективно та раціонально.

Однак необхідно зауважити, що національна економіка теж впливає на систему парабанківських посередників через систему економічних, політичних, правових та організаційних важелів.

Висновки. У ході дослідження було виявлено, що система парабанківських посередників може впливати на національну економіку різними способами. Прямий вплив даної системи насамперед полягає у створенні інвестиційних ресурсів шляхом акумулювання тимчасово вільних коштів економічних агентів та вкладення їх у різноманітні фінансові інструменти. Опосередкований вплив полягає у економічному й операційному аспектах діяльності парабанківських посередників.

Отже, вплив системи парабанківських посередників на розвиток національної економіки є багатограним, що підтверджує важливість розвитку цього сектору фінансового ринку. Здійснюючи свій вплив за допомогою вищеза-

значених способів, парабанківські посередники створюють не лише додану вартість у вигляді наданих послуг, вони формують передумови для створення нових товарів, робіт, послуг, і, відповідно, робочих місць іншими економічними суб'єктами, що безумовно сприяє зростанню валового внутрішнього продукту та національної економіки в цілому.

1. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 №679-XIV // zakon1.rada.gov.ua.

2. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12.07.2001 №2664-III // zakon1.rada.gov.ua.

3. *Герасимова С.В.* Роль фінансових посередників в організації інвестиційної діяльності акціонерних товариств // *Фінанси України.* – 2007. – №4. – С. 103–111.

4. Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України // www.dfp.gov.ua.

5. *Дубина М.В.* Удосконалення класифікації фінансових посередників в Україні // www.nbuv.gov.ua.

6. *Корнєєв В.В.* Модифікація форм фінансового посередництва в Україні // *Фінансовий ринок.* – 2008. – №1. – С. 77–85.

7. *Реутов В.Є.* Конкурентоздатність: критерії, показники і методика оцінювання // *Економіка та держава.* – 2008. – №5. – С. 65–67.

8. *Семенов А.Ю.* Роль і місце фінансових установ у фінансовій системі країни // *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: Збірник наук. праць.* – Вип. 28. – Суми: УАБС НБУ, 2010. – С. 111–117.

9. *Ходаківська В.П., Данілов О.Д.* Ринок фінансових послуг: Навч. посібник. – Ірпінь: Академія ДПС України, 2001. – 501 с.

10. *Школьник І.О.* Фінансовий ринок України: сучасний стан і стратегія розвитку: Монографія. – Суми: Мрія; УАБС НБУ, 2008. – 348 с.

Стаття надійшла до редакції 20.02.2012.